

ምነ ዐባዪ መሻሬዕ ዐማር ኤረትሮፖ

መዳልያይ፡ ሳሕፊ ኤፍሬም ግዴ

ቅስም ካርተ ወሐብሬ ኤረትሮፖ፡ ሽቅሉ ለትፈናተ ካርታታት ገጽ ምድር በሀለት ከራይጥ ጆኦግራፍ፡ ስያሰት፡ ጂኦሎጂ፡ ብቅል፡ ሓለት ጀው፡ ብንዩት ትሕትየት ወብዕድ እንዴ አዳለ፡ እት ዐማር ወጠን ለልውዕል እቡ አብሳር እቱ ለበድል ቅስም ዐማር ቱ። ካርተ ዶል እንብል፡ ሓድር ተየልል፡ አማን ወመርጀዕ ለትገብእ ሐብሬ እብ ሰወር፡ ክቱብ፡ አሻይር ወከሪጠት ለትሀይብ ወሲቀት ተ። ከሪጠት አው ካርተት፡ ክል ሐብሬ ምስል ጆግራፍያይ መካሪተ እት አርድ ለትሐብር ተ። ካርተት፡ እብ ንዛም ንቅጠት መርጀዕ (ኮኦርዲኔይትስ) ውካለት አካን ለትሐድድ፡ አክልሕድ ሐብሬ ለትሀይብ ወምስል መካሪት ምድር ዕላቀት ለበ ትገብእ። መሰለን ናይ መትመዳድ ሸዑብ ካርተት ድል እንረኤ፡ ምስል ቆምያት፡ ሀገጊቱ፡ ደያናቱ፡ ብዝሔ ሰካኑ፡ ዕምር፡ አስል፡ እተይ እቅትሳድ፡ ሽቅል ወብዕድ አሽየእ ትከምክም። ካርተት ኩሉ አርዛቅ ምድር እብ አሻይር ተሐይብ፡ ርዝቅ ብለቅ፡ ጽበጥ ትርበት፡ ሔዋናት፡ ብቅል፡ ማይ፡ አድብር፡ ጋድሞታት፡ አወድግ ወመሐዛት እንዴ ከምከመት፡ እት በር ወበሐር ተአርኤ። ሰበት እሊ ኩሉ ጠላለት፡ ክሊመ፡ ውልዋል፡ ዝላም ወብዕድ ርዝቅ እት ሕድ እንዴ ጨመርከ፡ ናይ ክል ርዝቅ ካርተት ተአዳሌ ወዲብ መስለሐት ገቢል ተአውዕል። ሐብሬ ትጀመዐት ምን ገብእ፡ ርዝቅ ክቡን ተ። ሐብሬ ለአለቡ ገቢል፡ ክምለ ብሶለት (ኮምፓስ) ለአለበ እት ምሒጥ ለትሰቤ ጀልበት እትጀህ አለባ ቱ። ሐብሬ አክቤ ተሐይ፡ ወምን ምእካበ ለትፈናተው ዘባይን ለትነፍዖ እብ። ሐብሬ ቅድምት ወጀዳድ እግል ትግበእ ትቀድር። መሰለን፡ ምን ዘበን መስተዕምረት ትርክ፡ ጥልያን፡ እንግሊዝ ወአቶብዩ ለጸንሐት ቀዳሚት ሐብሬ ከራይጥ ህሌት ወጀዳድ አይ

ለትእሸቄናም ህሌት። ክልኢቱ ቀዳሙ ወሐሩ ሐብሬታት ህዩ፡ ምስል ከተርካሁ ምን ገብእ፡ አስክ ተጠውር ለዋሌ ቱ። ካርታታት እብ ዕልማይ ወዘበናይ አግቡይ ሰበት ልትዳሌ፡ አምር ወዕልም ብቆዕ ለሐዜ። ክም ሐየብካሁ ህዩ መስለሐቱ ጌዳን አለበ። ከሪጠት ዶል ተአዳሌ፡ አምር ብዞሕ ተአክብ ህሌክ በህለት ቱ። መሰለን ሐርስ እግል ቲዴ ተሐዜ ህሌክ። እሊ መሸሮዕ ሐርስክ እት ጋድምቱ ወለ እት ሐስያት ጽኖዕ፡ ፍይሔሁ አክል አዪቱ፡ ለባካት ውልዋሉ ከአፎ ቱ፡ ሚ ጅንስ አዝረአት በቅል እቱ፡ ዝላሙ አክል አያተ? ናይ ጸሓይ በርሀት ወሐፋነት አክል አዪተ? እሊ ኩሉ እግለ መሸሮዕ ሐርስክ ለልአትሐዜ አሸየእ ም ጀምዐክ፡ እግለ መከጥጠቱ ላቶም ሰብ መቅደረት ካርተት ተህይቡ ወለከሪጠት ትዳሌ። ከዛን እግል ትሸቄ ሐዜክ ምን ገብእመ፡ ኩሉ ለልአትሐዜ ሐብሬታት ክም ሐየብክ፡ እተየ አካነት፡ ሚ ጅንስ ምድር ወመካሪቱ፡ መዳንን ማዩ ወእት ሚ መስለሐት ክም ተአውዕሉ፡ አክል አዪ ቅያስ ማይ እግል ትክዘን ተሐዜ ወእብ ከአፎ ክም ትትነፈዕ እቡ፡ እብ ገበይ ዕልማይት ወጥውር ሰብ መቅደረት ቶም እት አርደት ወዋቄዕ ለበዱሉ። “እት ኤረትርዩ መክተብ ሐብሬ ከራይጥ እት ሰነት 2006 ተአንበተ። እግል 18 ውዛረት፡ 6 አቃሊም ወኩለን መአሰሳት ሕኩመት ወብሕቶት ሐብሬ ነህይብ ወምነንመ እነሰእ። ካርተ አክረቱ ሐብሬ ሰበት ተ፡ ሐብሬ እብ ዋጅብ ትነፍዐክ እበ ምን ገብእ ዐማር ተ፡ እብ ካጢ ወኢራቴዕ አግቡይ ሐቆ ትነፈዐክ እበ ህዩ ደማር ተ!” ልብል ኮሎኔል ኢንጂኔር ጌታቸው መርሃጼን። ቅስም ካርታታት ወሐብሬ ኤረትርዩ እትሊ ወክድ ኀነ ለትፈናተ አላት ወመቅደረት አዳም መልክ። መብዝሐም እቱ ለሸቄ ህዩ ምን ለትፈናተ ኩልያት ወጠን ወመራክዝ ቴክኒክ ለሔሰ አምር ሀንደሰት ለቦም ሸባብ ቶም። እግል አክቤ ወአሽቃይ ሐብሬ ህዩ እት እዲነ ለህለ ለትጠወረ እት በር ወበሐር ለልአሸቄ አላት ኩሉ ክም ቦም ኢንጂኔር ጌታቸው ለልሓኬ። አላቶም ክም GPS፡ አላት ተኸጢጥ ውቅል በቃዕት ወዳሐት (High Definition Survey)፡ ናይ በር ወበሐር አላት ሀንደሰት፡ ጥያረት ረስም ካርታታት፡ ሰኒ ጥዉር ኮምፕዩተራት፡ አላት ሓለት ጀው (ሜትርዮሎጂ)፡ ወምን ኩሉ አምር ወመቅደረት ለዕንዱቃም ወሳትያም ሸባብ፡ ምስል መንጠቀትን ወድዋራትን ለልአትጃግረን ወለልሐብኀን አላት ወአዳም ክም ሀላመ ለአክድ። እትሊ መርከዝ ሐብሬ ወከራይጥ ኤረትርዩ ለሸቄ ሸባን፡ ፈዳብያም፡ ላሊ ወአምዕል እተ እለ ከስአካሆም ለልትፈረሮ፡ እብ ውቅል ደማነት ነፍስ ወመተንካብ ዲብ ኖስ ለሸቄ፡ ስቡላም ወዕጽማም ክም ቶም ኢንጂኔር ጌታቸው ልሸህድ። “ኩለ ሐብሬ እት ሐቱ ኢነት ጀምዐክ ወአክለስኮ” ምንመ ኢትብል፡ እግል እሊ ወክድ ዐማር ለእቱ ንትሳስዔ ህሌነ ለልአሸቄን አላት፡ ሐብሬ ወከራይጥ ማልካም ክም ሕናመ ዶል ደግም እልከ፡

እለ ወጠን እለ ፋንጎሕ ለትበጽሑ ሄራር ዐማር ሰበት ልትካየል እግልከ፡ ገሮብክ እብ ሐበን ከበር ቅርጢጥ ገብእ። “ሕኩመትን እብሊ መርከዝ ለትትበገስ እቱ ወራታት ዐማር ጥሙሐ ለአረዌ ሀለ ትብል?” እተ ልብል ሰኣል ኢንጂኔር ጌታቸው፡ “ጥሙሕ ሕኩመት ኤረትርዮ፡ ዐዳለት እጅትማዕየት እት ኩሉ መዋጥን እግል ትትባጸሕ፡ ምን ትብል ሽከረት ልትበገስ። እለ እብ ሐርብ መስተዕምረት ድምርት ለዐለት ደውለት፡ ሐቆ ሕርየት ሌጠ እት ኩሉ መጃላት ለአሳደረቱ (ኩሉ መሐለኪት እት ትትዐዴ) ከጥዋት ሓድ ኢኮን። እት ተዕሊም፡ ዓፍየት፡ መዋሰላት፡ ከዚን ማይ ወተጠውራት ብዕድ፡ ምን በሕ ዲብ መርሀዮ ገጹ ለነስእ ቱ” እት ልብል፡ ሙስተቅበልን እት ለሐጭረ ወክድ ባርህ ክም ቱ ለአክድ። መሰለን እት መጃል ዓፍየት ሌጠ ርኩብ ለሀለ ዐውቴ ዲብ ፈስር፡ እብሊ እንገይሱ ለህሌን ትልም፡ ሐቆ ሕርየት መጃል ዓፍየት እግል ለሐሶሴ እበ ገብአ ካድም፡ 6 እስብዳልየት መርጅዕየት፡ 10 ወጠንያይ እስብዳልየት መርጅዒ፡ 14 እስብዳልየት መጅተመዕ፡ 108 መራክዝ ዓፍየት፡ 54 ዕያደት፡ 8 እግል እማት ወአጀኒት ሌጠ ክድመት ለልሀይበ ክሊኒካት፡ 52 ዓም ክዳማት ለልሀይብ ክሊኒካት፡ እብ ዓመት 332 እብ ዘበናይ አግቡይ ለሸቄ መአሰሰት ዓፍየት ምስል አላቱ ወመቅደረት አዳሙ ትሸቀ። ሀደፉ ህዬ ክል መዋጥን እት ቀበት 10 ኪሎምትር መአሰሰት ዓፍየት እንዴ ረክበ፡ ምን ሕማም እግል ልትዳዌ ወልትዓፌ ከኬድማይ ርሑ ወደውለቱ እግል ልግበእ ቱ ለጥሞሕ። እተ እግል ልትዐሬ ለኢትቀደረ አማክን ህዬ፡ ሐካይም አገር እንዴ ዐንደቅከ ክም ልትከስኦ ወዓፍየት መጅተመዕ ክም ታብዖ ጋብእ ሀለ። ወእብሊ፡ እት ዓፍየት እብ ደረጀት ዐለም እግል ልትበጸሕ ለወጅቡ አህዳፍ ብዞሕ እቱ እድምዓም ህሌን። እግል መሰል፡ ምን ናይ አልፍየት አህዳፍ (Millennium Development Goals) ህዬ፡ ምን ተዐወተየ ድወል እት ቀደም ርቱባም ህሌን። ሕማም ሸለል ለአብዴን፡ ሕማም ጥገዕ ቅሩብ በደ እብጽሓም ለህሌን፡ ምን ማይ ለመጽእ ሕማማትመ እበ ዲብ ማይ ሲቶ ነዲፍ እግል ልትወጀድ ለወዴናሁ ካድም እት ሓለት ሰኔት ምን ዐባዪ መሻሬዕ ዐማር ኤረትርዮ ምን ክርን ገቢል ኤረትርዮ (በርናምጅ ራድዮ ትግርኛ)፡ ሳሕፊ ኤፍሬም ግዴ፡ እትሊ ሐልፌን አውካድ ቅሩብ እት አቅሊም ጋሽበርክ እብ ዓመት፡ ወዲብ ባካትለ ሕኩመት ኤረትርዮ እብ መላዪን ማል ለሸቄቱ ከዛናት-ማይ ገብእ ለሀለ ወቀይ ዐማር እግል ልታይን፡ ምስል መስኡል ካርተ ወሐብሬ ኤረትርዮ ኮሎኔል ኢንጂኔር ጌታቸው መርሃጼን ወብዕዳም መሻሬዕ ዐማር ለከስሶም ጀሃት እንዴ አምሐበረ ለወደየ መቃበለት ረሓብ፡ እግል ዮም 1ይ ክፋለ፡ እብ ክሱስ አዳለዮት ጂኦግራፍያይ ካርታታት ወሐብሬሁ እግል ንቀድም እግልኩም ቱ፡ ቅራኣት በኪተት። መዳልያይ፡ ሳሕፊ ኤፍሬም ግዴ ኢንጂኔር

ጌታቸው መርሃጼን ለትዕዛዝ፡ ወለልዐዴ ሓማማት እት እንጋብህ ንሄርር ለህሌነ ወቲቢ እት ለትደሀረት ደረጃት ለከፊነ ሕነ። ሰብ መቅደረትነ፡ አድውየትነ ወመትመዳድ መአሰሳትነ ህዬ ምስል ተጠውር ወቴክኖሎጂ ዲብ ወስክ ወገዱ ቀደም ለአሴርር መጽእ ለሀለ ሰበት ቱ፡ እት ስኒን ሑድ ዲብ ርሽመት ክም እንበጹሕ ሽክ አለቡ። እትሊ ጥሞሕ እሊ እግል ንብጸሕ ክም እንቀድር ህዬ፡ ለሸቄናሁ ክም መበገስ ምን እነሰኡ፡ እግለ ቀደሚነ ሕርየተን ለነስአየ እብ ተቃርብ ዕሩያመን ህሌነ እግል ኒበል እንቀድር። እት እዲነ ለትገይስ እቡ መቃደስ እንዴ እንሽእግ እንመጽእ ህሌነ፡ 236 ምልክም ደካትረ ህለው እግልነ። እብ ናይ WHO መቃደስ ኦሮት ዶክተር እግል 10 አልፍ መዋጥን እግል ልወክል ቡ፡ ሕነ ኦሮ ዶክተርነ እግል 14 አልፍ መዋጥን ወክል ሰበት ሀለ ለምክያል ቃርባሙ ህሌነ። እብ ኔርስ ምን ነሐስብ ህዬ፡ ኦሮት ኔርስ እት ዐለም እግል 5000 መዋጥን ልርኤ። ኦሮት ኔርስ ናይነ እግል 2000 መዋጥን ልርኤ ሰበት ሀለ፡ ዲብ ኔርሲንግ ለምቅያስ ዕሩሩያሙ ህሌነ። ዲብ ደዋመ ምን ድወል ብዕድ ዲብ ነአገርህ ሕኔት እነብር፡ ርሕነ እግል ንቅድር እንዴ ትበህለ፡ ዲብ ከረን ለሀለ መስነዕ ደወ አዘል እት ስናዕት ከናይን፡ ሽሮቦታት ወኣላት ሕክምነ ሸቄ ሀለ። ሰበት እሊ እብ ዓፍየት ርሕነ እግል ንቅድር ወምስል ዐለምነ ንሄርር፡ አሳስ ሰኒ እንዴ ከፊነ እት መትቀዳም ንሄርር ህሌነ።

ኤረትርየ ሓዳስ